

Mål C-400/22**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande i enlighet med artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

16 juni 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Landgericht Berlin (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

2 juni 2022

Kärande:

VT

UR

Svarande:

Conny GmbH

Saken i det nationella målet

Konsumentskydd, distansavtal som ska ingås elektroniskt, näringsidkarens skyldighet att tillhandahålla information

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 FEUF

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

Är det förenligt med artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83/EU att en nationell bestämmelse (i det aktuella fallet 312j § punkt 3 andra meningen och punkt 4 i Bürgerliches Gesetzbuch (den tyska civillagen), i dess lydelse från den 13 juni 2014 till den 27 maj 2022), tolkas så, att den, liksom artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83/EU, är tillämplig när konsumenten, vid den tidpunkt då

avtalet har ingåtts elektroniskt, inte ovillkorligen är skyldig att betala till näringsidkaren, utan bara på vissa ytterligare villkor – till exempel endast om en beställd rättsprocess senare ger resultat eller om ett kravbrev senare skickas till en tredje part?

Anförda unionsbestämmelser

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG (EUT L 304, 2011, s. 64), särskilt artikel 8.2 andra stycket

Anförda nationella bestämmelser

Bürgerliches Gesetzbuch (den tyska civillagen) (nedan kallad BGB), särskilt 312j §.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Käranden i första instans, Conny GmbH (nedan kallat Conny), är ett bolag med begränsat ansvar som enligt tysk lag har rätt att tillhandahålla inkassotjänster. Conny gör gällande krav på grundval av anspråk som överlåtits av hyresgästen i en lägenhet tillhörande svaranden, hyresvärden, varvid detta anspråk grundas på en påstådd överträdelse av begränsningen av hyresbeloppet (556d § BGB).
- 2 Svaranden i första instans och nämnda hyresgäst har sedan den 15 november 2018 ett hyresavtal avseende en lägenhet på 64,18 m², som ligger i ett område med ansträngd bostadsmarknad, i den mening som avses i Berlins förordning om begränsning av hyrorna. Den avtalade nettokallhyran uppgår till 756,45 euro i månaden, medan den lokala jämförelsehyran i Berlin uppgick till endast 375,84 euro från den 15 november 2018 och fram till dess att Conny kopplades in.
- 3 Conny erbjuder via sin webbplats hyresgäster möjlighet att, genom att klicka på en knapp med texten ”weiter” (Fortsätt) eller ”Mietsenkung beauftragen” (Beställ hyressänkning) eller ”Mietendeckelersparnis retten” (Hämta hem hyrestaksbesparing), ge detta företag i uppdrag att driva igenom krav mot hyresvärden, och i synnerhet att göra gällande rätt till information, till återbetalning av för höga hyresbelopp och till att få avtalet om hyresbelopp ogiltigförklarat, i den mån beloppet överstiger den tillåtna hyran.
- 4 I Connys allmänna affärsvillkor som ligger till grund för hyresgästens beställning anges bland annat följande i punkt 2:

”2.1 Efter att ha använt hyreskalkylatorn på vår webbplats beställer ni ...

Genom att klicka på knappen "Auftrag verbindlich erteilen" (Gör en bindande beställning), och senast genom att ni (till exempel via e-post eller med vanlig post) översänder eventuella dokument som vi har tillhandahållit (överlåtelseförklaring eller fullmakt) lämnar ni ett bindande erbjudande om att ingå ett uppdragsavtal mot betalning för att driva igenom kraven jämte accessoriska fordringar samt att överlåta anspråken. Vi antar ert erbjudande genom en uttrycklig förklaring (exempelvis via e-post) eller genom att ett klagomålsbrev skickas till hyresvärden för att göra gällande kraven mot denne. På begäran ska ni underteckna en separat överlåtelsehandling eller fullmakt och återsända den till oss i original. ..."

- 5 I punkt 3 i de allmänna affärsvillkoren anges dessutom följande:

"3.1 Vi ska få i) ersättning med en tredjedel (33,33 %) av den insparade årshyran, det vill säga för fyra månader (nedan kallat provision) samt, så snart som vi har skickat ett kravbrev till hyresvärden, ii) ersättning med det belopp som en advokat skulle ha rätt till enligt bestämmelserna i Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte (lagen om advokatarvoden) ...

...

3.3 Om våra ansträngningar inte ger resultat ska provisionen inte betalas. ..."

- 6 Hyresgästen i den aktuella lägenheten registrerade sig på Connys webbplats, bockade i en ruta för att godkänna Connys allmänna affärsvillkor och klickade på Connys "beställningsknapp". Därefter undertecknade hyresgästen den 16 januari 2020 ett formulär med rubriken "Bestätigung, Vollmachtserteilung und Abtretung, Genehmigung" (Medgivande, lämnande av fullmakt och överlåtelse, godkännande) som Conny överlämnade. Där står bland annat följande:

"Vi medger och upprepar härmed som en säkerhetsåtgärd ... överlåtelsen av anspråken ..., rätten till återbetalning av för höga hyresbelopp, begränsat till de fyra månadshyror som förfaller till betalning efter klagomålet Vi godkänner härmed som en säkerhetsåtgärd med retroaktiv verkan alla rättshandlingar och förklaringar i detta avseende ..."

- 7 Detta formulär innehåller inte någon upplysning om hyresgästens betalningsskyldighet.
- 8 I en skrivelse av den 21 januari 2020 framförde Conny med hänvisning till hyresgästens beställning och bemyndigande klagomål till svaranden avseende en överträdelse av bestämmelserna om en begränsning av hyrans storlek (556d § och följande paragrafer BGB) och gjorde gällande olika krav på information och återbetalning.

- 9 Med sitt klagomål begär Conny information om den hyra som den tidigare hyresgästen var skyldig att betala, om hyreshöjningar som avtalats med den tidigare hyresgästen, om renoveringar som gjorts innan hyresförhållandet började gälla och om frågan huruvida hyresförhållandet med hyresgästen är den första uthyrningen efter en omfattande renovering. Conny kräver vidare återbetalning av för höga hyresbelopp på 305,75 euro för april månad 2020 samt ersättning av extrajudiciella kostnader med ett belopp på 813,39 euro.
- 10 Talan bifölls vid Amtsgericht. Denna slog i synnerhet fast att den begärda hyran överskred den tillåtna hyran i den omfattning som Conny gjorde gällande.
- 11 Svarandena överklagade beslutet till den hänskjutande domstolen och yrkar att talan ska ogillas i sin helhet. De gör bland annat gällande att Conny har åsidosatt 312j § punkt 3 andra meningen BGB och artikel 8 i direktiv 2011/83 genom att använda en beställningsknapp med otillräcklig text.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 12 Frågan huruvida svarandena kan vinna framgång med överklagandet beror enligt den hänskjutande domstolens uppfattning på om utformningen av den beställningsknapp som Conny använder strider mot 312j § punkt 3 andra meningen BGB. Det beror i det avseendet på tolkningen av motsvarande unionsbestämmelse, nämligen artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83. Conny har inte utsikt att vinna framgång med de invändningar som man har framfört i samband med överklagandet beträffande andra aspekter av tvisten.

Prövning av tvisten mot bakgrund av BGB

- 13 I de relevanta punkterna i 312j § BGB, i den lydelse som är tillämplig i det aktuella fallet, föreskrivs följande:

”2) När det gäller ett konsumentavtal som ingås elektroniskt och som avser en tjänst som tillhandahålls av näringsidkaren mot ersättning ska näringsidkaren, omedelbart innan konsumenten lämnar sin beställning, klart och begripligt och på ett väl synligt sätt lämna information till konsumenten i enlighet med artikel 246a.1 första meningen leden 1, 4, 5, 11 och 12 i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (promulgationslagen till den tyska civillagen).

3) När det gäller avtal enligt punkt 2 ska näringsidkaren utforma beställningen så att konsumenten i samband med beställningen uttryckligen medger att han eller hon åtar sig en betalningsskyldighet. När beställningen görs med hjälp av en knapp, är näringsidkarens skyldighet enligt första meningen endast uppfylld om knappen är märkt i väl läsbar form enbart med orden ’Beställning förenad med betalningsskyldighet’ eller någon motsvarande otvetydig formulering.

4) Avtal enligt punkt 2 ska endast anses ha ingåtts om näringsidkaren uppfyller sin skyldighet enligt punkt 3.”

- 14 Dessa bestämmelser är i princip tillämpliga på Connys affärsmodell. Den hänskjutande domstolen delar i detta avseende den uppfattning som Bundesgerichtshof (Tyskland) har gett uttryck för. Denna fann inledningsvis att affärsmodeller som ”uppenbart inte är förknippade med en dold kostnadsfälla” inte omfattas av 312j § punkterna 3 och 4 BGB, men den förkastade omgående denna uppfattning (dom av den 19 januari 2022, mål VIII ZR 122/21). Detta synsätt överensstämmer med EU-domstolens praxis enligt vilken alla näringsidkare, och inte endast de som driver så kallade abonnemangs- eller kostnadsfällor, omfattas av tillämpningsområdet för artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83 (se, senast, dom av den 7 april 2022, Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, punkt 20 och följande punkter).
- 15 Om 312j § punkt 3 andra meningen BGB är tillämplig i det nu aktuella fallet, är det uppenbart att Conny inte har uppfyllt kraven i denna bestämmelse. Det framgår nämligen av handlingarna i målet att hyresgästen skickade en beställning till Conny genom att klicka på en knapp med texten ”Mietsenkung beauftragen” (Beställ hyressänkning) eller ”Mietendeckelersparnis retten” (Hämta hem hyrestaksbesparing). Det är ostridigt att knappen inte hade texten ”Beställning förenad med betalningsskyldighet” eller en motsvarande otvetydig formulering. Endast på så sätt skulle Conny ha uppfyllt kraven i 312j § punkt 3 andra meningen BGB och i artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83, vilken ska åberopas för en tolkning i enlighet med unionsrätten (se dom av den 7 april 2022, Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, punkt 26).
- 16 Enligt Bundesgerichtshofs praxis, som stöder sig på 312j § punkt 4 BGB, har avtalet inte ingåtts med giltig verkan i ett sådant fall. I doktrinen framförs däremot ibland åsikten att denna bestämmelse i BGB enligt artikel 8.2 andra stycket tredje meningen i direktiv 2011/83 ska tolkas så, att det förhåller sig så att konsumenten endast ”inte är bunden” av avtalet och beställningen, varför avtalet ska anses vara tillfälligt ogiltigt.
- 17 Även om den senare uppfattningen skulle godtas skulle det i det aktuella fallet inte vara fråga om något giltigt ingående av avtalet, eftersom Conny aldrig på ett sätt som uppfyllde kraven i 312j § punkt 3 andra meningen BGB informerade hyresgästen i den ifrågavarande lägenheten om betalningsskyldigheterna enligt avtalet och hyresgästen heller aldrig (eventuellt underförstått) godkände eller bekräftade det endast tillfälligt ogiltiga avtalet.
- 18 Överlåtelseförklaringen av den 16 januari 2020 innebär inte heller något sådant godkännande eller medgivande, eftersom hyresgästen avgav denna förklaring endast på uppmaning av Conny, för att på så sätt uppfylla sin påstådda samarbetsskyldighet enligt 21 § punkt 2 i Connys allmänna affärsvillkor, vilken föreskrivs i strid med 312j § punkt 3 andra meningen BGB. Den överlåtelse som gjorts på detta sätt är tillsammans med beställningen utformad som en enda transaktion. Den är följaktligen också ogiltig. Ingen annan bedömning kommer i fråga, eftersom den skulle leda till att de ifrågavarande fällorna legitimerades genom att konsumentens senare handlingar tillmättes samma betydelse som ett

underförstått godkännande eller medgivande eller en rättshandling som tidigare initierats elektroniskt i strid med artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83 och utförs på nytt. Därmed skulle konsumentens betalningsskyldighet inte uttryckligen uppkomma, utan enbart följa av ”omständigheterna” i samband med avtalets ingående (se dom av den 7 april 2022, Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, punkt 30).

Osäkerhet vad gäller unionsrätten

- 19 Enligt artikel 8.2 andra stycket första meningen i direktiv 2011/83 ska näringsidkaren se till att konsumenten i samband med beställningen uttryckligen medger att beställningen är förenad med betalningsskyldighet. Enligt den hänskjutande domstolens uppfattning är det oklart huruvida denna bestämmelse är tillämplig på det aktuella fallet. Rent konkret uppkommer frågan huruvida ett distansavtal som har ingåtts elektroniskt är ”förenat” med en ”betalningsskyldighet”, i den mening som avses i denna bestämmelse, även när ersättning ska betalas endast på vissa ytterligare villkor – till exempel endast i händelse av framgång eller i ett ovisst fall med senare krav gentemot en tredje part.
- 20 Bundesgerichtshof har i det aktuella sammanhanget tolkat artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83 – och 312j § punkterna 3 och 4 BGB – så, att ”skyddssyftet i undantagsfall inte påverkas” och näringsidkaren således inte är skyldig gentemot konsumenten att förse beställningsknappen med texten ”Beställning förenad med betalningsskyldighet”, om ”ersättning endast ska betalas på vissa villkor, nämligen endast i händelse av framgång” (se dom av den 19 januari 2022, VIII ZR 123/21, punkt 55, och dom av den 30 mars 2022, VIII ZR 358/20, punkt 58).
- 21 Enligt andra tyska domstolar, liksom enligt doktrinen, har artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83 däremot ett betydligt större tillämpningsområde. Där anses det att denna bestämmelse även omfattar rättshandlingar där betalningsskyldigheten bara indirekt följer av avtalets ingående eller är kopplad till att konsumenten måste uppfylla ytterligare villkor eller vidta ytterligare åtgärder.
- 22 Den hänskjutande domstolen är benägen att ansluta sig till den sistnämnda uppfattningen. För denna talar redan ordalydelsen i den omtvistade bestämmelsen enligt vilken skyldigheten att använda en knapp gäller, om beställningen är ”förenad” med en betalningsskyldighet för konsumenten. En betalningsskyldighet är emellertid ”förenad” med ingåendet av ett avtal som har initierats elektroniskt redan när skyldigheten inte är bindande, utan enbart möjlig och inte helt utesluten.
- 23 Syftet med artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83 talar också för en sådan tolkning. Enligt artikel 1 och skälen 4, 5 och 7 i direktivet är syftet med direktivet att säkerställa en hög nivå av konsumentskydd genom att konsumentinformation och konsumenternas säkerhet garanteras i transaktionerna med näringsidkarna. Detta synsätt överensstämmer också med

EU-domstolens fasta praxis (se, senast, dom av den 7 april 2022, Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, punkterna 21 och 30). Det skulle emellertid inte vara förenligt med garantin för denna höga nivå av konsumentskydd att skyddet genom direktivet bara kom sådana konsumenter tillgodo vars senare betalningsskyldighet fastställts redan vid avtalets ingående, medan den undanhålls de konsumenter vars betalningsskyldighet ännu inte är definitiv när avtalet ingås, utan i stället är beroende av att ytterligare villkor – som konsumenterna ofta inte ens kan påverka – börjar gälla. Även dessa konsumenter är nämligen, om villkoret börjar gälla, skyldiga att betala utan att dessförinnan uttryckligen ha informerats som sin betalningsskyldighet.

- 24 Slutligen utgör inte heller praktiska överväganden hinder för en vid tolkning av artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83. Detta motiverar inte någon annan bedömning i den mån Bundesgerichtshof har förklarat att en vid tolkning kan skapa ... förvirring hos konsumenten ”i strid med ... lagens syfte och det direktiv som ska införlivas genom denna lag, eftersom tjänsten ... inte alltid ska kosta pengar, men detta inte framgår av knappens text” (se dom av den 19 januari 2022, VIII ZR 123/21, punkt 55). Dels kan rent praktiska skäl i princip inte ge anledning till att tolka unionsrätten i strid med dess ordalydelse och dess innebörd och syfte, dels kan näringsidkaren på annat sätt än genom knappen lämna tillräckligt tydlig information till konsumenten om att en betalningsskyldighet inte gäller utan undantag, utan endast i det normala fall som näringsidkaren ställer i utsikt på sin webbplats. Därigenom undanröjs alla oklarheter som, genom en allt för omfattande text på knappen, kan skapa förvirring hos konsumenten. Det torde i själva verket bara uppstå förvirring hos de konsumenter som, om villkoret börjar gälla, ser sig utsatta för en näringsidkares betalningskrav som de inte kände till eller inte hade tillräcklig kännedom om vid beställningen, i avsaknad av en text på knappen som uppfyllde kraven i artikel 8.2 andra stycket i direktiv 2011/83.